

- Thomas Demand räknas idag som en av Tysklands främsta konstnärer. Med endast papper och klister som verktyg skapar han imponerande modeller av verkligheten.

Klipparkonst

Vi minns det alla från skoltiden. När julen och påsken närmade sig satt vi med saxar i händerna, framför oss sönderklippta A4-blad och överallt klabbigt klister. Det skapades tomtar, harar, nissar och ägg. Oavsett om du lade ned din själ i varje detalj eller snabbt satte ihop några remsor mötte allt snart en snabb död i papperskorgen. Något tillspetsat kan Thomas Demands arbete beskrivas på samma sätt. Hans arbetsmaterial är nämligen också sax, papper och klister. Resultatet är dock något helt annat.

Det kan vara en bild av ett rum. Ett par stolar, ett bord och en kaffekopp. Eller växter i en kruka belysta av dimmiga och trötta ljusrör. Som det brukar vara i ett väntrum. Men det kan också vara en skog eller en hel ambassadbyggnad i Rom. Alla bilder har det gemensamt att de ser kusligt sterila ut. Livlösa och utan människor, men ändå naturliga. Inte konstgjorda och renderade i en dators 3D-program. Det ser äkta ut – men ändå inte.

Thomas Demands bilder fångar betraktaren direkt. Miljöerna är tomma och har något kusligt över sig. Tittar du närmare ser du också snart att allt är en bluff. Fotografierna visar pappmodeller av verkliga platser, byggda i skala 1:1. Att placera honom i ett fack är därmed ingen lätt uppgift. Han kombinerar fotografi, skulptur, inredning och arkitektur i ett. Är han alltså fotograf eller skulptör? Eller passar kanske det mer diffusa begreppet »bildskapare« bra? Själva funderar han inte över saken.

– Jag är konstnär, inget annat. I min visumansökan till USA var det dock lite knepigt då de inte visste vad de skulle skriva som yrke, säger han när han tar emot på ett förnämligt hotell i centrala Hamburg.

Thomas Demand har full kontroll över världarna han skapar. Han bygger upp dem i papper, ljussätter och fotograferar det för att sedan lämna allt till pappersåtervinningen.

Ekologisk konst, skulle man kunna säga.

– Jag börjar alltid med ett tomt rum. För det mesta tar arbetet två–tre månader

innan jag är färdig. Sakerna som jag producerar slängs efter att jag fotograferat dem och då är jag tillbaka i det tomma rummet igen. Men när jag river det gamla vet jag oftast inte vad jag ska göra härnäst, säger han och beställer in müsli och apelsinjuice till frukost.

Han ser trött ut, gnuggar sig i ögonen och den lilla mängden hår han har på huvudet står yvigt. Han har ett fullspäckt schema, och pendlar mellan huvudstudion i Berlin, inspirationsorten Los Angeles och galleriöppningar i Asien. Motiven i

hans bilder kommer från historiska händelser eller platser som uppmärksammats i medier, ofta då det skett någon form av brott där. Det kan vara ett mord men likaväl en politisk lögn. Ett ständigt återkommande tema är också den tyska historien. Uppväxten i Västtyskland under det kalla kriget har präglat honom. Landet var delat, förbrytelserna under andra världskriget ännu nära inpå och återuppbyggnaden pågick för fullt.

– Om jag visste var idéerna kom ifrån skulle mitt arbete var mycket enklare. Men det gör jag inte, de bara kommer.

I grunden handlar det om bilder ur vårt kollektiva medvetande. Thomas Demand menar att vissa av våra erfarenheter är »indirekta«. Vi har upplevt saker utan att vara på platsen där det sker. I stället tar vi del av det genom böcker och tidningar. Vi minns händelser och platser från fotografier som blir en del av vårt gemensamma arv. Då vi inte har varit där litar vi istället på bildernas version av det hela.

– Jag får en idé till ett motiv och sedan undersöker jag möjligheterna till den. Bilden måste utvecklas och fyllas med innehåll. Du måste fråga dig hur och när bilden blir intressant, säger han.

Som exempel berättar han om processen som ledde fram till bilden *Archiv* från 1995. Där syns ett lagerrum med en vägg fylld av identiska gråa lådor. En trappa skär diagonalt genom bilden och framför den högar med ännu fler lådor. De står ordnat men inte perfekt, det syns att

någon har varit där. Bilden visar Leni Riefenstahls filmarkiv, den banbrytande men kontroversiella filmaren som agerade i Adolf Hitlers tjänst.

– Jag intresserade mig för akter och mappar och hade en idé om att göra något på det temat. Så jag letade inspiration och kom över bilden av Leni Riefenstahls arkiv. På ett sätt en bild av ett förbjudet rum.

Samma år gjorde han också ett av hans mest kända verk, *Büro*. Även det handlar om temat arkiv. Utgångspunkten var en bild som spreds över världen kort efter Berlinmurens fall. Demonstranter stormade säkerhetspolisen Stasis kontor i Östberlin, rev ut pärmar och slängde materialet på golvet. Kaoset efter stormning syns även i Thomas Demands version, men som i alla hans verk finns där också känslan av ödslighet och surrealism.

Bilderna säger alltså mycket mer än bara miljön de visar. På ett subtilt sätt ställer

FRÅN VÄNSTER TILL HÖGER

Archive, 1995, C-Print/ Diasec, 183,5×233 cm.

Office, 1995, C-Print/ Diasec, 183,5×240 cm.

de frågor om vad som är sanning och om mängden bilder vi möter i nyhetsrapporteringen varje dag. Han utgår visserligen från fotografier, men när det är dags att bygga förlitar han sig huvudsakligen på bilder ur minnet. Det gör att bilderna blir som vi minns dem snarare än hur de egentligen är.

– Det finns olika nivåer av sanning. Mina bilder bygger jag alltid ur minnet och man kan säga att de blir en förstoring av det jag ser.

Utförliga förklaringar till motivens bakgrund är dock inget den som besöker någon av hans utställningar kan räkna med. När bilden är klar får den ett anonymt namn som »Rum«, »Kontor« eller »Fönster«. Det gör att betraktaren får en känsla av att känna igen det hela utan att kunna placera det i sitt sammanhang.

– Jag berättar inte hur bilden har kommit till. Det gör ju heller inte en porträttmålare. Om jag ser ett porträtt av Karl V, måste jag då veta att det är just han på bilden? Det räcker ju med att den som målade visste att det var Karl V.

Att hans arbeten fylls med en djupare dimension när historierna bakom platserna kommer fram håller han heller inte med om.

– Bilden måste fungera oavsett vad den visar. Om du vet lite om min bild innebär ju inte det att du får ut mindre av den än den som vet mer. Det är ju fortfarande bara en bild, inte en historiebok.

Ett verk som *Küche* visar alltså just det ►

»Att han överhuvudtaget började arbeta med papper har en enkel förklaring: platsbrist.«

som titeln säger, ett kök. Att det i själva verket är spisen och kastrullerna i Saddam Husseins gömställe under den amerikanska invasionen får betraktaren själv ta reda på. Men oavsett om du känner till historien bakom eller inte så är Thomas Demands arbete imponerande. Med olika knep förvandlar han papperets yta till plast, trä och betong. Enligt honom själv är det hela dessutom ganska enkelt.

– Det ska inte vara komplicerat, alla ska kunna göra det genom att titta på bilderna, säger han och pekar på en ficklampa i en av bilderna.

– Det här, det är en cylinder, lite färg som gör att det ser ut som en ficklampa och så klart knappen på sidan. Utan knappen skulle det vara ett mycket mer abstrakt objekt.

Genom åren har han funderat mycket på frågan hur mycket som egentligen behövs för att betraktaren ska känna igen ett objekt. Målet är att det ska vara effektivt men enkelt. Minsta möjliga mängd detaljer ska räcka då han menar att alla föremål genom sin form har en »kod« som gör att vi känner igen dem.

Att han överhuvudtaget började arbeta med papper har en enkel förklaring: platsbrist.

– Jag studerade skulptur i Düsseldorf och bodde i en väldigt liten lägenhet på nio kvadratmeter, inklusive badrum. När jag hade gjort två skulpturer var rummet fullt, säger han och ler.

Det tillsammans med att skulptur var

något nytt gjorde att han valde att jobba med papper istället för traditionella material som brons och trä.

– Jag kommer ju från måleriet och behövde ett sätt att snabbt lära mig det nya hantverket. Papper var billigt, snabbt att jobba med och fanns att köpa överallt. När verken var klara kunde han kasta dem utan dåligt samvete.

– Problemet var att min professor ofta ville diskutera saker jag gjort som jag redan hade kastat. Så jag började fotografera mina pappersskulpturer och det var så det började.

Thomas Demand söker sanningen. Inte drömmen om den objektiva och rena

utan sanningen som vi ser den. Vår bild av händelser och platser formas av hur de beskrivs i medier – beskrivningar som inte sällan är en förvrängning av verkligheten men likväl »sanna« då de blir en del av ett kollektivt medvetande.

Men själv beskriver han sällan sin konst i dessa ord. Vid en träff med gamla skolkamrater 20 år efter studenten ska han istället ha gett en enkel förklaring på frågan vad han gör: »Jag bygger saker med papper, fotograferar det och monterar sedan ned det«. Det må låta banalt, men det är precis vad han gör.

CARL UNDEHN
Journalist och fotograf